

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Γ΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Ευριπίδη, «Ελένη», Πρόλογος: στ. 1 - 82

Τίτλος:

«Η “ξένη” Ελένη του Ευριπίδη»

ΜΑΡΙΑ ΤΣΟΥΜΑΡΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνια 1 – Πλατεία Σκρά Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Η «ξένη» Ελένη του Ευριπίδη

Δημιουργός

Μαρία Τσούμαρη

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση)

(Προτεινόμενη) Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Σεπτέμβριος 2012

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Δραματική Ποίηση - Ευριπίδης, «Ελένη»: Πρόλογος – Α΄ Σκηνή: στ. 1 - 82

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής Ζώνης

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (μτφρ.)

Νεοελληνική Γλώσσα

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Εικαστικά

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή

III. Ημιτυπικές και άτυπες διαδικασίες εκπαίδευσης

Ερευνητικές εργασίες - Project

Πολιτιστικά προγράμματα

Χρονική διάρκεια

8+ διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: διαδίκτυο.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για την υλοποίηση του σεναρίου απαιτείται:

I. Σε επίπεδο υλικοτεχνικής υποδομής:

α. η ύπαρξη διαδραστικού πίνακα στην αίθουσα διδασκαλίας με σύνδεση στο διαδίκτυο ή, εναλλακτικά, προβολικό μηχάνημα που να συνδέεται με φορητό υπολογιστή.

β. εργαστήριο πληροφορικής με πρόσβαση στο διαδίκτυο ή, εναλλακτικά, η ύπαρξη έξι τουλάχιστον φορητών υπολογιστών συνδεδεμένων με το διαδίκτυο στην αίθουσα διδασκαλίας.

II. Σε επίπεδο μαθητικών δεξιοτήτων:

Οι μαθητές πρέπει:

α. Να είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση λογισμικών κειμενογράφου (Word), παρουσίασης (PowerPoint) και με την πλοήγηση στο διαδίκτυο.

β. Να έχουν ήδη δημιουργήσει λογαριασμό ηλεκτρονικού στο Gmail, για να μπορούν να δημιουργήσουν και να επεξεργαστούν συνεργατικά GoogleDocs.

γ. Να είναι μνημόνοι στην εργασία σε ομάδες.

Σε αντίθετη περίπτωση, ο διδάσκων φροντίζει πριν από την εφαρμογή του σεναρίου να εξασφαλίζει αυτές τις προϋποθέσεις και να ασκήσει στοιχειωδώς τους μαθητές του.

III. Σε επίπεδο οργάνωσης της τάξης:

α. Χωρισμός των μαθητών σε ομάδες εκ των προτέρων. Βασικό κριτήριο συγκρότησης των ομάδων είναι σε κάθε ομάδα να υπάρχει ένας τουλάχιστον μαθητής που να χειρίζεται επαρκώς Η/Υ, δηλαδή να πληκτρολογεί με σχετική ευκολία και να γνωρίζει να πλοηγείται στο διαδίκτυο.

β. Ο διδάσκων, αν το κρίνει απαραίτητο, μπορεί να ορίσει ρόλους για κάθε μέλος των ομάδων, για να διευκολύνει τη συνεργασία των μαθητών: π.χ. χειριστής Η/Υ, συντονιστής, αναγνώστης, γραμματέας, διαμεσολαβητής.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με όχημα την πολυσημία της λέξης «ξένος» στα αρχαία ελληνικά («ξένος»: φιλοξενούμενος, ξένος, παράξενος), προσεγγίζεται η «παράξενη / διαφορετική» («ξένη») Ελένη του Ευριπίδη, ως τραγική ηρώιδα. Διερευνώνται διαφορετικές εκδοχές του μύθου της Ελένης (Ομηρος, Ηρόδοτος, Ευριπίδης, Γοργίας). Αξιοποιώντας διαθεματικά και δεδομένα από το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής γίνεται αναγωγή και σε δεδομένα της σημερινής πραγματικότητας («ευάλωτες κοινωνικές ομάδες», «ανθρώπινα δικαιώματα») και διερευνάται το ψυχολογικό πορτρέτο του «ξένου». Επιδιώκεται να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι, τόσο σε επίπεδο μυθολογικό όσο και κοινωνικό, η πραγματικότητα δεν είναι μονοδιάστατη και παρουσιάζεται με διαφορετική εικόνα ανάλογα με την οπτική γωνία από την οποία προσεγγίζεται. Παροτρύνονται, έτσι, να αναζητήσουν την

εκδοχή του «άλλου» - της άλλης πλευράς, για να σχηματίσουν σφαιρικότερη εικόνα των πραγμάτων και να τοποθετηθούν κριτικά.

Με την επέκταση του σεναρίου σε όλο το κείμενο της τραγωδίας (με τη μέθοδο του Project, στο πλαίσιο, ίσως, ενός Πολιτιστικού προγράμματος) μπορούμε να αναδείξουμε τυπικές εικόνες των «ξένων», τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, τις πιέσεις που υφίστανται και τις μεθόδους που υιοθετούν για να αντεπεξέλθουν σε δυσμενείς καταστάσεις.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το κείμενο της «Ελένης» είναι μια άσκηση πάνω στην ετερότητα. Ο Ευριπίδης, γνήσιος μαθητής των σοφιστών, αρέσκεται να δοκιμάζει τις βεβαιότητές μας. Αναπτύσσοντας έναν ιδιότυπο διάλογο με την ομηρική και ηροδότεια παράδοση, αποδομεί τον μύθο της Ελένης και τον ανάγει σε πεδίο προβληματισμού και κριτικής (Ιακώβ Δ. 2001: 49-52). Η επιλογή μιας εναλλακτικής – μη κυρίαρχης εκδοχής του μύθου (αυτής του Στησίχορου) και η προβολή της Ελένης όχι ως αρνητικής αλλά ως θετικής ηρωίδας αποτελούν γόνιμο έδαφος για κριτική ενεργοποίηση των μαθητών, τόσο σε θέματα αρχαιογνωσίας όσο και σε σύγχρονες αναγνώσεις δεδομένων της καθημερινότητάς τους. Το γεγονός, επίσης, ότι οι έλληνες πρωταγωνιστές της «Ελένης» δρουν και πάσχουν όντας ξένοι στην εξωτική Αίγυπτο δίνει τη δυνατότητα διερεύνησης του «Άλλου ως εαυτού».

Ειδικότερα: Ο Ευριπίδης συστήνει στο κοινό την παράξενη («ξένη») Ελένη του, που βρίσκεται εδώ και δεκαεπτά χρόνια ως βασιλική «φιλοξενούμενη» («ξένη») στο παλάτι του Πρωτέα στην Αίγυπτο, ζώντας με την προσδοκία να αφήσει την «ξένη» χώρα και να επιστρέψει στην πατρίδα της (νόστος). Όταν μετά τον θάνατο του Πρωτέα η Ελένη στερείται την προστασία του, βιώνει τους καταναγκασμούς και την ανασφάλεια του «ξένου» μακριά από την πατρίδα του. Η διερεύνηση αυτών των ταυτοτήτων α) προβάλλει την Ελένη ως τραγική ηρωίδα, β) αναδεικνύει τυπικές

εικόνες του «ξένου» και γ) οδηγεί σε προφανείς αναγωγές στη σύγχρονη πραγματικότητα, δίνοντας τη δυνατότητα να αξιοποιηθούν διαθεματικά και δεδομένα από την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή.

Η διδακτική πρόταση στηρίζεται στη διερευνητική ανακαλυπτική μάθηση και τη θεωρία της ζώνης επικείμενης ανάπτυξης (Vygotsky, 1978). Επίσης, αξιοποιούνται οι πολυγραμματισμοί (Kress, 2000 / Kress & van Leeuwen, 2001) και στο πλαίσιο του ρόμβου της γλωσσικής εκπαίδευσης (Κουτσογιάννης, 2012) δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη των μαθητών ως κριτικών υποκειμένων. Προκρίνονται, επίσης, βιωματικές μέθοδοι μάθησης.

Α. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να διαπιστώσουν, μέσω των ποικίλων εκδοχών του μύθου της Ελένης, την ελεύθερη πραγμάτευση των μύθων από ποιητές, ιστορικούς, σοφιστές.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι η πρόταση / εκδοχή του Ευριπίδη για την Ελένη, που αμφισβητεί παγιωμένες αντιλήψεις, επιχειρεί να αναδείξει τη διάσταση ανάμεσα στα φαινόμενα και την πραγματικότητα.
- Να επεξεργαστούν το θέμα του νόστου και να κατανοήσουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει κάποιος ξένος μακριά από την πατρίδα του.
- Να διερευνήσουν τη θέση των ξένων στην αρχαία κοινωνία και τους μηχανισμούς προστασίας τους (τη στάση των αρχαίων απέναντι σε ξένους και ικέτες) μέσω χαρακτηριστικών κειμένων της αρχαίας γραμματείας.
- Να αναζητήσουν τους μηχανισμούς προστασίας των σύγχρονων ξένων.
- Να συνειδητοποιήσουν τι σημαίνουν όροι όπως: «ευάλωτες κοινωνικές ομάδες», «ανθρώπινα δικαιώματα», «άσυλο», στην αρχαιότητα και στις μέρες μας με την αξιοποίηση στοιχείων από το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής.

- Να ανιχνεύσουν το ψυχολογικό πορτρέτο του «ξένου», μέσω της *ενσυναίσθησης*, καθώς στην ευριπίδεια τραγωδία οι Έλληνες βρίσκονται ως «ξένοι» στην Αίγυπτο (ο «Άλλος ως εαυτός»).

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να ερευνήσουν την πολυσημία των λέξεων ανάλογα με τα κοινωνικά – ιστορικά συμφραζόμενα και το ταξίδι τους στο χρόνο.
- Να μνηθούν στη λειτουργία της γλώσσας σε *πολυτροπικά κείμενα*. Ειδικότερα, α) να διαπιστώσουν τη δομή – μορφή της γλώσσας σε ένα συνεχές κείμενο (Word) που προορίζεται για ανάγνωση και τη δομή – μορφή ενός κειμένου σε μια παρουσίαση (PowerPoint) που προορίζεται να συνοδεύει μια προφορική εισήγηση για ένα θέμα και β) να συνειδητοποιήσουν τις δυνατότητες εμπλοκής/χρήσης και άλλων εξωγλωσσικών κωδίκων, οπτικών, ηχητικών κλπ. στα ηλεκτρονικά «κείμενά» τους.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αποκτήσουν την ικανότητα να συντάσσουν συγκροτημένο προφορικό και γραπτό λόγο.
- Να «αναγιγνώσκουν» και να παράγουν πολυτροπικά κείμενα.
- Να αξιοποιούν κριτικά το διαδίκτυο.

Διδακτικές πρακτικές

Στο πλαίσιο του σεναρίου επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αποκτήσουν κριτική γλωσσική επίγνωση.
- Να μετασχηματίσουν το «φιλοπερίεργο» της φύσης τους σε συστηματική ερευνητική εργασία. Να συνηθίσουν να αποτιμούν κριτικά τα δεδομένα που συλλέγουν από την έρευνά τους, να τα οργανώνουν και να καταλήγουν σε αιτιολογημένες προσωπικές απόψεις.

- Να αυτενεργήσουν και να εμπλακούν στην γνωστική διαδικασία βιωματικά (ενσυναίσθηση).
- Να ενισχύσουν την κοινωνική τους ευαισθησία απέναντι σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.
- Να αποκτήσουν συνεργατικές και επικοινωνιακές δεξιότητες, καθώς οι δραστηριότητες είναι ομαδικές και τα αποτελέσματά τους παρουσιάζονται στην ολομέλεια της τάξης.
- Να ασκηθούν στην αξιοποίηση ψηφιακών μέσων για την παραγωγή και παρουσίαση εργασιών τους.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αφετηρία της διδακτικής πρότασης αποτελεί η πλαστικότητα της αρχαίας ελληνικής μυθικής παράδοσης, η οποία, παρότι ήταν δομημένη σε ένα οργανικό σύνολο, δεν είχε δογματικό χαρακτήρα (δε θεωρούνταν ιερό δόγμα), αλλά αποτελούσε πεδίο προβληματισμού και κριτικής.

Ποιητές, σοφιστές, ιστορικοί έδωσαν τη δική τους εκδοχή για την Ελένη. Αυτήν την παράξενη ηρωίδα ο Ευριπίδης, αλλάζοντας βασικές παραμέτρους του μύθου και του ήθους της, την τοποθετεί σε μια παράξενη (για το ελληνικό κοινό) χώρα, την Αίγυπτο, και την μετατρέπει από ευάλωτη ερωτικά γυναίκα σε πιστή σύζυγο, από αιτία συμφορών σε θύμα.

Καθώς αυτή είναι η πρώτη φορά που οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με το κείμενο της τραγωδίας του Ευριπίδη, ο διδάσκων στοχεύει να καλλιεργήσει τις προσδοκίες τους και να κεντρίσει το «φιλοπερίεργον» για την «καινή / ξένη» Ελένη του ευριπίδειου μύθου.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το διδακτικό σενάριο καλύπτει βασικούς διδακτικούς στόχους που προβλέπονται από το [Βιβλίο Εκπαιδευτικού](#) για τον Πρόλογο της «Ελένης»: τη λειτουργία του

Προλόγου, την καινή Ελένη του Ευριπίδη, την τραγική θέση της ηρωίδας, την αντίθεση ανάμεσα στο «φαίνεσθαι» και το «είναι» (σελ. 11-18). Ταυτόχρονα, προσεγγίζει βασικές έννοιες («ξένοι», «ευάλωτες κοινωνικές ομάδες», «ανθρώπινα δικαιώματα») που συνδέονται με το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, [Κεφάλαιο 2](#) και [Κεφάλαιο 12](#) και της Νεοελληνικής Γλώσσας, [Ενότητα 3](#). Σημειώνεται ότι η διδασκαλία του Προλόγου της «Ελένης» συνήθως συμπίπτει χρονικά με τη διδασκαλία του 2ου κεφαλαίου της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο πλαίσιο αυτού του σεναρίου αξιοποιούνται:

- Το εργαστήριο Η/Υ του σχολείου.
- Ο διαδραστικός πίνακας της τάξης.
- Το διαδίκτυο.
- Προγράμματα κειμένου Word, παρουσίασης PowerPoint, [Wordle](#).

Οι ΤΠΕ επιτρέπουν την άντληση άφθονου πολυτροπικού υλικού και προσφέρουν την πρακτική δυνατότητα οργάνωσης της διδασκαλίας με μια *ολιστική θεώρηση* του αντικειμένου, με ποικίλους ταυτόχρονους τρόπους προσέγγισης (από πλευράς γλωσσικής, λογοτεχνικής, διακειμενικής, διαπολιτισμικής), χάρη στους διαθέσιμους ψηφιακούς πόρους. Αναδιατάσσουν, επίσης, τη σχέση καθηγητή - μαθητή.

Οι μαθητές ασκούνται στη χρήση ψηφιακών πόρων που έχουν σχέση με τη γλώσσα (ηλεκτρονικά λεξικά, Σώματα κειμένων κλπ.) στην κριτική «ανάγνωση» ψηφιακών πηγών και αξιοποιούν τη δυνατότητα της συνδιαμόρφωσης, δηλαδή *ομαδοσυνεργατικής διαδικασίας παραγωγής και ελέγχου, πολυτροπικών κειμένων*.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Ανθολόγιο Φιλοσοφικών Κειμένων Γ΄ Γυμνασίου: Κεφάλαιο 2^ο: Σοφιστές και σοφιστική κίνηση - Ενότητα 2^η: [Η ρητορική τέχνη και η δύναμη του λόγου](#)

Δραματική Ποίηση Γ΄ Γυμνασίου - Ευριπίδη «Ελένη»:

-[Βιβλίο Εκπαιδευτικού](#)

-[Εισαγωγή](#)

-[Λεξικό Όρων της Αρχαίας Ελληνικής Τραγωδίας](#)

-[Πρόλογος, Α΄ Σκηνή: στ. 1 - 82.](#)

[Ηρόδοτος, «Ιστορίες» Β 113-115](#). 1970-1971. Μτφρ. Άγγ. Βλάχος. Αθήνα: Γαλαξίας.
Παράλληλο κείμενο από το παλαιό σχολικό βιβλίο της *Δραματικής Ποίησης Γ΄ Γυμνασίου*: Ευριπίδη «Ελένη»: ΟΕΔΒ [Ψηφιακό Σχολείο].

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Γ΄ Γυμνασίου:

-Κεφάλαιο 2: [Κοινωνικές ομάδες](#)

-Κεφάλαιο 12: [Δικαιώματα και υποχρεώσεις](#)

Νεοελληνική Γλώσσα Γ΄ Γυμνασίου – Ενότητα 3: [Είμαστε όλοι ίδιοι. Είμαστε όλοι διαφορετικοί.](#)

Ομηρικά Έπη: «Ιλιάδα» Β΄ Γυμνασίου: [Γ 146-180](#): Η τειχοσκοπία

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Μικρός Απόπλους: Κείμενα σε ηλεκτρονική μορφή – Υπεύθ. Άγγ. Πεردικούρης:

- [Γοργίας, «Ελένης Εγκώμιον»](#). Στο *Η Αρχαία Σοφιστική*. 1991. Μτφρ. – επιμ. Π. Καλλιγάς, σχόλια, Ν. Μ. Σκουτερόπουλος. Αθήνα: Γνώση.

-Ευριπίδης, [«Βάκχες»](#) (Πρόλογος). Στο *Ευριπίδη «Βάκχες»*. 1972. Έμμετρη μετάφραση Π. Πρεβελάκης – Εισαγωγή: Ε. R. Dodds. Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Σχολής Μωραΐτη.

-Ευριπίδης, [«Ιφιγένεια εν Ταύροις»](#) (Πρόλογος). 1953. Μτφρ. Θ. Σταύρου, Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας». Από το παλαιό σχολικό βιβλίο της *Δραματικής Ποίησης Γ΄ Γυμνασίου*, 1991: ΟΕΔΒ.

Όμηρος, «Ιλιάδα» [Γ 36-58](#). Στο *Ιλιάδα*. Στερεότυπη. 1935 [1904]. Μτφρ. Αλ. Πάλλης <Μαλλιαρός>. London: University Press – H. Milford.

-Όμηρος, «Οδύσσεια», [ε 44-60](#). Στο *Ομήρου «Οδύσσεια»*. χχ. [¹1932]. Έμμετρη μετάφραση Αργ. Εφταλιώτης. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας».

-Πλάτων, «Νόμοι» [728c - 730a](#). Στο *Platonis opera* I–V. 1900–07. Ed. J. Burnet. Oxford: Clarendon Press [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα]

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Ταινίες

[Απόσπασμα](#) (διάρκεια 109') από την ταινία «Τρωάδες» του Ευριπίδη 1971, σενάριο - σκηνοθεσία: Μιχάλης Κακογιάννης, Μουσική: Μίκης Θεοδωράκης, παραγωγή: Μ. Κακογιάννης – Άνις Νόχρα [πηγή: YouTube].

Βίντεο

[«Η παλινωδία του Στησίχουρου»](#). Απόσπασμα από πανεπιστημιακή παράδοση του καθηγητή Δ. Λιαντίνη σε μετεκπαιδευόμενους δασκάλους του Μαράσλειου Διδασκαλείου με θέμα «Η Ελένη, ως νοητική εποπτεία, από τον Όμηρο έως τον Ελύτη» [πηγή: YouTube].

Φωτογραφίες / Εικόνες

[Οι ήρωες στην αγγειογραφία](#) [«Ελληνικός Πολιτισμός» - Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

[Theoi Greek Mythology](#) [Exploring Mythology in Classical Literature & Art]:

-«[Η γέννηση της Ελένης](#)». Ερυθρόμορφος κωδωνόσχημος κρατήρας του «Ζωγράφου της Dijon», περ. 375 – 350 π.Χ., Museo Archeologico, Bari, Italy.

-«[Η Λήδα και ο κύκνος](#)». Ερυθρόμορφη λουτροφόρος από την Απουλία του «Ζωγράφου του Λούβρου», περ. 350 – 340 π.Χ., J. P. Getty Museum, Malibu, California.

Ιστοσελίδες

[Ancient Egypt](#) [πηγή: The British Museum]

[Bibliotheca Augustana](#) [Litteraturae et Artis Collectio - Hochschule für angewandte Wissenschaften, Augsburg]

[Διεθνής Χάρτα των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου](#) [πηγή: UNHCR – Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες].

[Google Images](#) [υπηρεσία αναζήτησης εικόνων]

Livopedia: [Τουταγχαμών](#) [Ελληνική Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια]

[«Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων»](#) [πηγή: «Ενωμένοι για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα» - Διεθνής μη κερδοσκοπικός οργανισμός για την εφαρμογή της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων].

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

-[Βασικό Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής](#)

-[Ηλεκτρονικά λεξικά](#)

-[Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#)

[15/10/2012]

[Wordle](#) [Ελεύθερο λογισμικό κατασκευής συννεφόμενων]

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α΄ Φάση

1 διδακτική ώρα στη σχολική τάξη με διαδραστικό πίνακα

Οι μαθητές καλούνται να γράψουν στον διαδραστικό πίνακα με ό,τι χρώμα θέλει ο καθένας έναν χαρακτηρισμό για την Ωραία Ελένη εν είδει καταγισμού ιδεών. Το τελικό αποτέλεσμα διαμορφώνεται σε συννεφόμεξο με [Wordle](#). Έτσι, προβάλλονται και οπτικά οι κυρίαρχες απόψεις των μαθητών για την Ωραία Ελένη. Εναλλακτικά, για οικονομία χρόνου, προτείνεται κάποιος μαθητής που έχει σχετική ευχέρεια να πληκτρολογεί απευθείας στο πλαίσιο του Wordle τους χαρακτηρισμούς των

συμπαθητών του, που θα προβάλλονται στον διαδραστικό πίνακα, ενώ κάποιος άλλος να τους σημειώνει ταυτόχρονα στον συμβατικό πίνακα (για να μη «φρενάρει» ο αυθορμητισμός των παιδιών, γιατί η ταχύτητα πληκτρολόγησης είναι μικρότερη από αυτή της γραφής).

Κατόπιν, παρουσιάζεται δραματοποιημένος [ο διάλογος της Εισαγωγής](#) (σελ. 5-6) του διδακτικού εγχειριδίου (πρέπει να έχει προηγηθεί συνεννόηση – προετοιμασία με συγκεκριμένους μαθητές που αναλαμβάνουν τους ρόλους του πατέρα και του γιου).

Ο διδάσκων εστιάζει στην τελευταία φράση του διαλόγου: «Παράξενη υπόθεση!» και μοιράζει στους μαθητές το [κοινό Φύλλο Εργασίας Α](#). Ζητά από τους μαθητές να βρουν συνώνυμα του επιθέτου «παράξενος» στο [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) του Μ. Τριανταφυλλίδη στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα με αναζήτηση του επιθέτου «παράξενος» και στο σώμα των λημμάτων.

Από τις τρεις σελίδες αποτελεσμάτων που παρουσιάζει το λεξικό επιλέγονται και αποθηκεύονται στο «καλάθι» τα *επίθετα* συνώνυμα του «παράξενος» που φαίνονται πιο... *παράξενα*. Ανάμεσά τους ξεχωρίζουμε το επίθετο «ξένος» (είναι άλλωστε το β' συνθετικό) και εστιάζουμε στην ετυμολογία του στο τέλος του λήμματος: [αρχ. ξένος `φιλοξενούμενος, ξένος, παράξενος `]. Ζητείται από τους μαθητές να αιτιολογήσουν τη σχέση του «ξένος» με το «παράξενος». Επαναλαμβάνουμε την αναζήτηση του επιθέτου «ξένος» αυτή τη φορά στο [Βασικό Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής](#).

Κατόπιν, ο διδάσκων με συνοδεία μουσικής διαβάζει τον μονόλογο της Ελένης στ. 1-82, αφού έχει ζητήσει από τους μαθητές να προσέξουν ποια από τις τρεις σημασίες του επιθέτου «ξένος» αντιστοιχούν στην Ελένη. Διαπιστώνουν ότι αντιστοιχούν και οι τρεις.

Τέλος, διαμορφώνονται έξι ομάδες των τεσσάρων έως πέντε μαθητών: Ο διδάσκων επιλέγει έξι μαθητές με ευχέρεια στην χρήση Η/Υ και δίνει στον καθένα

από αυτούς τη δυνατότητα να επιλέξει τα μέλη της ομάδας του. Ο καθένας τους επιλέγει διαδοχικά από έναν συμμαθητή του.

Β' Φάση

2 διδακτικές ώρες στο εργαστήριο Η/Υ

Διερευνώνται οι ποικίλες εκδοχές του μύθου της Ελένης στην αρχαιότητα, ώστε να αναδειχθεί η ιδιαιτερότητα της ευριπίδειας επιλογής.

1^η ώρα:

Οι μαθητές έχουν ήδη χωριστεί σε ομάδες και μοιράζονται τα Φύλλα Εργασίας. Καλούνται να συνεργαστούν στο εξής επικοινωνιακό πλαίσιο:

«Ποια Ελένη;»

Διεξάγεται επίσημη έρευνα για το ποια τελικά είναι η ιστορία της Ελένης. Την έρευνα αναλαμβάνουν να φέρουν σε πέρας «Μαθητικοί Πράκτορες» που έχουν ως αποστολή να αποτιμήσουν στοιχεία και τεκμήρια και να παραδώσουν σε μία ώρα σχετική έκθεση:

[Φύλλο Εργασίας B1](#) - «Μαθητικός πράκτωρ 001»: Η άποψη του Ομήρου.

[Φύλλο Εργασίας B2](#) - «Μαθητικός πράκτωρ 002»: Η άποψη του Ηροδότου.

[Φύλλο Εργασίας B3](#) - «Μαθητικός πράκτωρ 003»: Η άποψη του Γοργία.

[Φύλλο Εργασίας B4](#) - «Μαθητικός πράκτωρ 004»: Η άποψη του Ευριπίδη στην «Ανδρομάχη» και τις «Τρωάδες».

[Φύλλο Εργασίας B5](#) - «Μαθητικός πράκτωρ 005»: Η άποψη του Ευριπίδη στην «Ελένη».

[Φύλλο εργασίας B6](#) - «Μαθητικός πράκτωρ 006: Τα τεκμήρια της αγγειογραφίας.

Πρόκειται για δραστηριότητες κατανόησης και πύκνωσης του λόγου. Οι μαθητές στην ουσία καλούνται να λειτουργήσουν αφαιρετικά και κριτικά και παραδίδουν τα πορίσματά τους σε μορφή παρουσίασης (PowerPoint) ή σε μορφή πολυτροπικού κειμένου Word - επιλέγουν οι ίδιοι.

2^η ώρα

Οι ομάδες παρουσιάζουν τα κείμενά τους στην ολομέλεια της τάξης χρησιμοποιώντας, αν θέλουν, και τον διαδραστικό πίνακα, για να προβάλουν είτε το κείμενό τους είτε κάποια σχετική παρουσίαση.

Στο τέλος της παρουσίασης των εργασιών, ο διδάσκων ομαδοποιεί: Η Ελένη προβάλλει ως θετική ή αρνητική ηρωίδα; Ποια εκδοχή του μύθου είναι η επικρατέστερη και ποια η δραματικότερη;

Ζητείται από τους μαθητές να χαρακτηρίσουν ξανά την Ελένη με βάση τα στοιχεία που επεξεργάστηκαν. Δημιουργείται ξανά ένα [συννεφόμελο](#) που οπτικοποιεί τις ποικίλες εκδοχές του μύθου της Ελένης στην αρχαιότητα. Δίνεται έμφαση στην αντιδιαστολή της ευριπίδειας με τις άλλες εκδοχές, όπως επίσης και στη διάσταση ανάμεσα στο «φαίνεσθαι» και το «είναι».

Κατά τη διάρκεια παρουσίασης των εργασιών, οι μαθητές αυτοαξιολογούνται (προφορικά) ως προς τη συμμετοχή τους στη συνεργατική διαδικασία και αξιολογούν και την εργασία των άλλων ομάδων, με κριτήρια το άρτιο, το εύληπτο και το ευπαρουσίαστο της εργασίας τους. Η τεκμηρίωση των κειμένων τους αποτελεί και δείκτη αξιολογικό της εργασίας τους από τον διδάσκοντα.

Γ' Φάση

2 διδακτικές ώρες στο σχολικό εργαστήριο

Εστίαση στην Ευριπίδεια εκδοχή:

Η Ελένη μάς συστήνεται αμφισβητώντας στοιχεία της ταυτότητάς της, της καταγωγής της, της αξίας των προσόντων της, της ενοχής της, της παγιωμένης αντίληψης για την αρπαγή της στην Τροία. Κάποια από αυτά τα στοιχεία (τα δύο τελευταία) διερευνήθηκαν σε προηγούμενες δραστηριότητες (Β' Φάση). Στη Γ' Φάση στόχος είναι να αναδειχθεί α) η τραγική θέση της ηρωίδας, η ψυχική της φόρτιση και β) η συναισθηματική εμπλοκή των μαθητών.

Ο διδάσκων μπορεί ως αφορμή σε αυτή τη φάση να προβάλει αγγειογραφίες σχετικές με τη μυθική γέννηση της Ελένης από ένα αυγό, διαθέσιμες στο διαδίκτυο

[π.χ. [«Η Λήδα και ο κύκνος»](#) και [«Η γέννηση της Ελένης»](#)]. Το γεγονός ότι στον Πρόλογο η Ελένη αμφισβητεί τη θεϊκή καταγωγή της (στ. 25, «αν είναι αλήθεια»: η πρώτη αμφισβήτηση) γειώνει την ηρωίδα στην ανθρώπινη καθημερινότητα και μετατρέπει την ομορφιά της από προσόν σε στοιχείο τραγικό (στ. 32-3, «αν όμορφο λογιέται ό,τι σου φέρνει δυστυχία»: η δεύτερη αμφισβήτηση). [Με τι είδους προτάσεις εκφράζεται η αμφισβήτηση;]

Οι μαθητές αναλαμβάνουν να διερευνήσουν την ευριπίδεια εκδοχή του μύθου.

1^η ώρα:

Οι μαθητές χωρίζονται σε έξι ομάδες διαφορετικές από αυτές της Β' Φάσης. Οι ομάδες αναλαμβάνουν ανά δύο [το κοινό Φύλλο Εργασίας Γ](#) που περιλαμβάνει δύο δραστηριότητες, μία διερευνητική και μία συγκριτική. Τους δίνεται η ευχέρεια να αυτορυθμιστούν και να μοιράσουν μεταξύ τους τις δραστηριότητες. Τονίζεται, ωστόσο, ότι το αποτέλεσμα της εργασίας θα πρέπει να είναι ενοποιημένο και συλλογικό.

Φύλλο Εργασίας Γ1

1. [«Η Ελένη από φιλοξενούμενη ικέτιδα»](#). Οι μαθητές καλούνται να αναδείξουν το ψυχολογικό πορτρέτο της τραγικής ηρωίδας δημιουργώντας ένα πολυτροπικό κείμενο (PowerPoint).

Διευκρινίζεται πως η αναζήτηση εικόνων στο διαδίκτυο, θραυσμάτων της ιστορίας ή της καθημερινότητάς μας, δε λειτουργεί «διακοσμητικά». Από τη συλλογή εικόνων, που επενδύουν δυνητικά έννοιες και καταστάσεις, προχωρούμε σε συνειρμούς ή συνθετότερες διερευνήσεις, που αγγίζουν την τάξη, και στην άρθρωση επιχειρημάτων που ελέγχονται ως προς τη λογική τους συνέπεια. Με αυτή την έννοια, η αισθητοποίηση της ψυχολογικής κατάστασης της Ελένης με εικονιστικό υλικό μπορεί να επικαιροποιήσει τον μύθο.

2. [«Σύγκριση ευριπίδειας Ελένης – ομηρικού Οδυσσέα»](#). Ο εγκλωβισμός, το ψυχικό πάθος των ηρώων, οι προσδοκίες τους.

2^η ώρα

Οι ομάδες παρουσιάζουν τις εργασίες τους στην ολομέλεια της τάξης χρησιμοποιώντας τον διαδραστικό πίνακα. Κατά τη διάρκεια παρουσίασης των εργασιών, οι μαθητές αυτοαξιολογούνται (προφορικά) ως προς τη συμμετοχή τους στη συνεργατική διαδικασία και αξιολογούν και την εργασία των άλλων ομάδων, με κριτήρια το άρτιο, το εύληπτο και το ευπαρουσίαστο της εργασίας τους. Η τεκμηρίωση των κειμένων τους αποτελεί και δείκτη αξιολογικό της εργασίας τους από τον διδάσκοντα.

Φύλλο Εργασίας Γ2

Κατόπιν, οι έξι ομάδες συμπύσσονται σε τρεις, μοιράζονται το Φύλλο Εργασίας Γ2 και εμπλέκονται σε μια βιωματική δραστηριότητα:

- A) Ομάδα 1: Εκπρόσωποι της ελληνικής κοινής γνώμης.
- B) Ομάδα 2: Εκπρόσωποι της αιγυπτιακής κοινής γνώμης.
- Γ) Ομάδα 3: Φίλοι της Ελένης.

Οι τρεις ομάδες, αφού συσχεφθούν, αντιπαρατίθενται με συντεταγμένο διάλογο με θέμα το πρόσωπο, τη θέση, τα κίνητρα, τις επιλογές, την ενοχή, την τραγικότητα κ.ά. της Ελένης. Ο διάλογος είναι προφορικός ή μπορεί και να πληκτρολογείται συνθηματικά στα βασικά του σημεία (αν υπάρχουν μαθητές με ανάλογη ταχύτητα πληκτρολόγησης).

Στόχος του διαλόγου είναι να αναδειχθεί το αενάως ζητούμενο της «αλήθειας», η σχετικότητα της οπτικής των πραγμάτων, η διάσταση ανάμεσα στα φαινόμενα, τα δεδομένα και την ερμηνεία τους. Αυτό μπορεί να αποτελέσει συνδετικό κρίκο και για την επόμενη φάση.

Στο τέλος των δραστηριοτήτων ζητείται από τους μαθητές να χαρακτηρίσουν ξανά την Ελένη. Δημιουργείται ξανά ένα [συννεφώλεξο](#) που οπτικοποιεί την ευριπίδεια εκδοχή για την Ελένη.

4^η Φάση

2 διδακτικές ώρες στο σχολικό εργαστήριο

Οι μαθητές σε ομάδες με [κοινό Φύλλο Εργασίας Δ](#).

«Διασυνδέσεις με το παρόν»

Μέσω των δραστηριοτήτων προσεγγίζουν τις έννοιες «ξένος», «φιλοξενούμενος», «ικέτης» στην κλασική αρχαιότητα (Πλάτων, «Νόμοι»), τις συσχετίζουν με την ηρωίδα του Ευριπίδη και με σημερινά δεδομένα. Αναζητούν στην ιστοσελίδα του ΟΗΕ τη Χάρτα των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και προσπαθούν να την «εφαρμόσουν» στην περίπτωση της Ελένης.

Ως [τελική δραστηριότητα](#) οι μαθητές καλούνται να συντάξουν ένα άρθρο με θέμα «Οι ξένοι και η προστασία τους: Από την αρχαιότητα στη σημερινή πραγματικότητα».

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α' Φάση

Φύλλο Εργασίας Α

- Επισκεφτείτε το [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) του Μ. Τριανταφυλλίδη και αναζητήστε το επίθετο «παράξενος» και στο σώμα των λημμάτων. Από τις τρεις σελίδες αποτελεσμάτων που παρουσιάζει το λεξικό επιλέξτε και βάλτε στο «καλάθι» τα **συνώνυμα επίθετα** του «παράξενος» που σας φαίνονται πιο... παράξενα.
- Αντιγράψτε τα λήμματα σε ένα έγγραφο του Word.
- **Εναλλακτικά:** Ετυμολογία του «παράξενος»
 - Αναζήτηση του λήμματος «ξένος» στο [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) του Μ. Τριανταφυλλίδη στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα . Εστιάζουμε στην ετυμολογία στο τέλος του λήμματος [αρχ. ξένος `φιλοξενούμενος, ξένος, παράξενος `].
 - Αναζήτηση του λήμματος «ξένος» και στο [Βασικό Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής](#) στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα .
 - Να εξετάσετε ποια από τις τρεις σημασίες ταιριάζουν στην Ελένη.

Β' Φάση

Φύλλο Εργασίας Β1

«Μαθητικός πράκτωρ 001»: Η άποψη του Ομήρου

Αφού ερευνήσετε:

1. Στην ιστοσελίδα του «Μικρού Απόπλου» τους στίχους της «Ιλιάδας» [Γ 36-38](#) σε μετάφραση Αλ. Πάλλη.
2. Στο σχολικό βιβλίο της «Ιλιάδας» Β' Γυμνασίου, Ενότητα 5: [Γ 146-180](#),

να παραδώσετε το πόρισμά σας σχετικά με τις απόψεις του Ομήρου για την Ελένη σε μορφή παρουσίασης (PowerPoint) ή σε μορφή κειμένου Word. Να αναδείξετε στο κείμενό σας **την ιδιαιτερότητα της οπτικής του Ομήρου**. Ειδικότερα, να λάβετε υπόψη σας, εκτός των άλλων, και τις παρακάτω ερωτήσεις:

- ο Πού βρίσκεται η Ελένη και πώς βρέθηκε εκεί;
- ο Ποια είναι η θέση της και η ευθύνη της (υπάρχει ενοχή;)
- ο Πώς αισθάνεται η ίδια;
- ο Ποια η στάση των άλλων απέναντί της;

Φύλλο Εργασίας Β2

«Μαθητικός πράκτωρ 002»: *Η άποψη του Ηροδότου*

- Ο Ηρόδοτος στο Β 113 – 115 των «Ιστοριών» του αναφέρεται στην εκδοχή των Αιγυπτίων για την Ελένη, όπως του την διηγήθηκαν αιγύπτιοι ιερείς. Να αναζητήσετε [τη μετάφραση του αποσπάσματος](#) στις σελ. 204-6 του παλαιού βιβλίου της Δραματικής Ποίησης. [Για να ανοίξετε την ιστοσελίδα, αντιγράψτε τη διεύθυνση και επικολλήστε την στο πλαίσιο αναζήτησης του φυλλομετρητή].
- Να παραδώσετε το πόρισμά σας σχετικά με τις απόψεις του Ηροδότου για την Ελένη σε μορφή παρουσίασης (PowerPoint) ή σε μορφή κειμένου Word. Να αναδείξετε στο κείμενό σας **την ιδιαιτερότητα της οπτικής του Ηροδότου**. Ειδικότερα, να λάβετε υπόψη σας, εκτός των άλλων, και τις παρακάτω ερωτήσεις:
 - Πού βρίσκεται η Ελένη κατά την άποψη του Ηροδότου και πώς βρέθηκε εκεί;
 - Ποια είναι η θέση της και η ευθύνη της (υπάρχει ενοχή;)
 - Ποια η στάση των άλλων απέναντί της;

Φύλλο Εργασίας Β3

«Μαθητικός πράκτωρ 003»: *Η άποψη του Γοργία*

- Να αναζητήσετε στο βιβλίο «Ανθολόγιο Φιλοσοφικών Κειμένων» της Γ΄ Γυμνασίου στη 2^η Ενότητα του 2^{ου} Κεφαλαίου [το απόσπασμα](#) του ρητορικού λόγου του Γοργία «Ελένης Εγκώμιον» 1, 6-8 και 11-12.
- Εναλλακτικά, μπορείτε να δείτε [όλο το κείμενο του Γοργία](#) στην ιστοσελίδα του «Μικρού Απόπλου».
- Να παραδώσετε το πόρισμά σας σχετικά με τις απόψεις του Γοργία για την Ελένη σε μορφή παρουσίασης (PowerPoint) ή σε μορφή πολυτροπικού κειμένου Word. Να αναδείξετε στο κείμενό σας **την ιδιαιτερότητα της οπτικής του Γοργία**. Ειδικότερα, να λάβετε υπόψη σας, εκτός των άλλων, και τις παρακάτω ερωτήσεις:
 - ο Πού βρίσκεται η Ελένη και πώς βρέθηκε εκεί;
 - ο Ποια είναι η θέση της και η ευθύνη της (υπάρχει ενοχή);
 - ο Ποια η στάση των άλλων απέναντί της;

Φύλλο Εργασίας Β4

«Μαθητικός πράκτωρ 004»: *Η άποψη του Ευριπίδη στις «Τρωάδες»*

- Να αναζητήσετε στο σχολικό σας βιβλίο, σελ. 13, [το παράλληλο κείμενο 2](#), απόσπασμα από την τραγωδία «Τρωάδες» του Ευριπίδη.
- Να παρακολουθήσετε [το απόσπασμα](#) από την ταινία του Μ. Κακογιάννη «Τρωάδες», η οποία στηρίζεται στην ομώνυμη τραγωδία του Ευριπίδη.
- Να παραδώσετε το πόρισμά σας σχετικά με τις απόψεις του Ευριπίδη για την Ελένη στις «Τρωάδες» σε μορφή παρουσίασης (PowerPoint) ή σε μορφή πολυτροπικού κειμένου Word. Να αναδείξετε στο κείμενό σας **την ιδιαιτερότητα της οπτικής του Ευριπίδη σε αυτή την τραγωδία**. Ειδικότερα, να λάβετε υπόψη σας, εκτός των άλλων, και τις παρακάτω ερωτήσεις:
 - ο Πού βρίσκεται η Ελένη και πώς βρέθηκε εκεί;
 - ο Ποια είναι η θέση της και η ευθύνη της (υπάρχει ενοχή;)
 - ο Ποια η στάση των άλλων απέναντί της;

Φύλλο Εργασίας Β5

«Μαθητικός πράκτωρ 005»: *Η άποψη του Ευριπίδη στην «Ελένη»*

- Να αναζητήσετε [τον εισαγωγικό μονόλογο](#) της Ελένης στον Πρόλογο (στ. 1 – 82) της ομώνυμης τραγωδίας στο σχολικό σας βιβλίο.
- Να παραδώσετε το πόρισμά σας σχετικά με τις απόψεις του Ευριπίδη για την Ελένη στην ομώνυμη τραγωδία του «Ελένη» σε μορφή παρουσίασης (PowerPoint) ή σε μορφή πολυτροπικού κειμένου Word. Να αναδείξετε στο κείμενό σας **την ιδιαιτερότητα της οπτικής του Ευριπίδη σε αυτή την τραγωδία**. Ειδικότερα, να λάβετε υπόψη σας, εκτός των άλλων, και τις παρακάτω ερωτήσεις:
 - Πού βρίσκεται η Ελένη και πώς βρέθηκε εκεί;
 - Ποια είναι η θέση της και η ευθύνη της (υπάρχει ενοχή;)
 - Πώς αισθάνεται η ίδια;
 - Ποια η στάση των άλλων απέναντί της;
- **Εναλλακτικά:** Αφού παρακολουθήσετε [το βίντεο](#) με ομιλητή τον Δ. Λιαντίνη σχετικά με τον Στησίχορο, να συγκρίνετε την εκδοχή του Στησίχορου με αυτή που εκφράζει ο Ευριπίδης στην «Ελένη».

Φύλλο Εργασίας Β6

«Μαθητικός πράκτωρ 006»: Τα τεκμήρια της αγγειογραφίας

- Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο αγγειογραφίες με θέμα την Ωραία Ελένη και να τις παρουσιάσετε σε ένα πρόγραμμα παρουσίασης (PowerPoint). Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τις παρακάτω διευθύνσεις ή να αναζητήσετε ελεύθερα και άλλες:
 - ο [Οι ήρωες στην αγγειογραφία](#)
 - ο [Theoi Greek Mythology](#)
- Να παραδώσετε το πόρισμά σας σχετικά με την απεικόνιση του μύθου της Ελένης στην αρχαία αγγειογραφία σε μορφή παρουσίασης (PowerPoint) ή σε μορφή πολυτροπικού κειμένου Word. Ειδικότερα, να λάβετε υπόψη σας, εκτός των άλλων, και τις παρακάτω ερωτήσεις:
 - ο Σε ποιες από τις εκδοχές του μύθου της Ελένης αναφέρονται οι αγγειογραφίες;
 - ο Ποιες σκηνές είναι οι πιο δημοφιλείς;

Γ' Φάση

Φύλλο Εργασίας Γ1 κοινό

1^η Αποστολή

Η Ελένη από «φιλοξενούμενη» «ικέτιδα»: Το ψυχολογικό πορτρέτο μιας τραγικής ηρωίδας

- Αφού συμβουλευτείτε στο Λεξικό Όρων της Αρχαίας Ελληνικής Τραγωδίας το λήμμα [«τραγικός ήρωας»](#) στη σελ. 144, να επισημάνετε ποια στοιχεία καθιστούν την **Ελένη τραγική ηρωίδα** α) στο παρελθόν και β) στο παρόν. Να κρατήσετε σημειώσεις σε ένα έγγραφο του Word.
- Κατόπιν, να διαβάσετε ξανά [το κείμενο του εισαγωγικού μονολόγου](#) της Ελένης και στηριγμένοι σε στίχους του κειμένου να διαγράψετε **το ψυχολογικό πορτρέτο της Ελένης**. Να κρατήσετε σημειώσεις σε ένα έγγραφο του Word.
- Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο εικόνες που θα μπορούσαν να αισθητοποιήσουν (εκφράσουν) τις ψυχικές καταστάσεις της Ελένης και, εκμεταλλευόμενοι τις σημειώσεις σας, να δημιουργήσετε μια σχετική παρουσίαση (PowerPoint) με τίτλο «Το ψυχολογικό πορτρέτο μιας τραγικής ηρωίδας».

2^η Αποστολή

Η «φιλοξενούμενη» Ελένη – Ο «φιλοξενούμενος» Οδυσσέας

- Να επισκεφτείτε την ιστοσελίδα του «Μικρού Απόπλου» και να διαβάσετε τους [στίχους ε 44 - 60](#) της «Οδύσσειας».
- Να συγκρίνετε την Ελένη του Ευριπίδη με τον ομηρικό Οδυσσέα και να βρείτε ομοιότητες (σε σχέση με τις συνθήκες ζωής τους, τη θέση τους, τα αισθήματα, τις επιθυμίες, τις δυσκολίες τους). Να αποτυπώσετε τα συμπεράσματά σας σε ένα κείμενο Word, για να τα παρουσιάσετε στην ολομέλεια. Μπορείτε, αν θέλετε, να εμπλουτίσετε το κείμενό σας με εικόνες που θα αναζητήσετε στο διαδίκτυο.

Φύλλο Εργασίας Γ2 κοινό

Το «φαίνεσθαι» και το «είναι»

- Οι μαθητές χωρίζονται σε τρεις ομάδες και αντιπαρατίθενται σε έναν **αγώνα λόγων** με θέμα την Ωραία Ελένη (το πρόσωπο, τη θέση, τα κίνητρα, τις επιλογές, την ενοχή, την τραγικότητά της κλπ.).
- Κάθε ομάδα συσκέπτεται και σημειώνει τα επιχειρήματά της με βάση την οπτική γωνία που εκπροσωπεί.
- Ο διάλογος είναι προφορικός ή και πληκτρολογείται συνθηματικά στα βασικά του σημεία (αν υπάρχουν μαθητές με ανάλογη ταχύτητα πληκτρολόγησης).
- Κάθε ομάδα έχει τρία λεπτά (3') για να τοποθετηθεί αρχικά και κατόπιν ακολουθεί κυκλικά η αντίκρουση των επιχειρημάτων των άλλων ομάδων.

Ομάδα 1: Εκπρόσωποι της ελληνικής κοινής γνώμης

Ομάδα 2: Εκπρόσωποι της αιγυπτιακής κοινής γνώμης

Ομάδα 3: Φίλοι της Ελένης.

****Φύλλο Εργασίας Γ1β ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ [βλ. [Άλλες εκδόσεις](#)]**

1^η Αποστολή

- Ως τόπος δράσης της τραγωδίας «Ελένη» ορίζεται η Αίγυπτος. Να δημιουργήσετε μια παρουσίαση (PowerPoint) με χαρακτηριστικές εικόνες της αρχαίας Αιγύπτου. Πώς φαντάζεστε το παλάτι του Πρωτέα, όπου ζούσε η Ελένη; Μπορείτε να αντλήσετε φωτογραφικό υλικό από τις παρακάτω ιστοσελίδες:
 - Την ιστοσελίδα της [Bibliotheca Augustana](#). Από την αριστερή στήλη να επιλέξετε το [Museum virtuale](#) → [Index alphabeticus](#). Στη λίστα των φωτογραφιών που θα αναδυθεί, να επιλέξετε όσες αναφέρουν χώρα προέλευσης την Αίγυπτο.
 - Την ιστοσελίδα του Βρετανικού Μουσείου για την [αρχαία Αίγυπτο](#).
 - Με ελεύθερη αναζήτηση στο [Google Images](#).
 - Για να βρείτε φωτογραφίες των σημαντικότερων εκθεμάτων του αιγυπτιακού μουσείου στο Κάιρο, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε στο πλαίσιο εικόνων στο Google ως λέξη αναζήτησης “Tutankhamun treasures” (ευρήματα από τον ασύλητο τάφο του φαραώ Τουταγχαμών). Αν ενδιαφέρεστε σύντομες πληροφορίες [για τη ζωή του Τουταγχαμών](#) μπορείτε να βρείτε στη Livepedia.

2^η Αποστολή (Φ. Ε. Γ1β ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ)

Σύγκριση ευριπίδειων προλόγων ως προς την παρουσίαση του τόπου

- Να επισκεφτείτε την ιστοσελίδα του «Μικρού Απόπλου»: [Αρχαία Ελληνικά Κείμενα](#) και να επιλέξετε στην πάνω μπάρα τα [Κείμενα με μετάφραση](#). Από τον κατάλογο κειμένων που θα αναδυθεί, να επιλέξετε τις [«Βάκχες»](#) του Ευριπίδη και να αντιγράψετε σε έγγραφο Word τους δέκα πρώτους στίχους του Προλόγου.
- Να επαναλάβετε τη διαδικασία για την [«Ιφιγένεια εν Ταύροις»](#) και να αντιγράψετε τους δεκατέσσερις πρώτους στίχους του Προλόγου.
- Αποστολή σας: Να συγκρίνετε τους δύο Προλόγους με τον Πρόλογο της «Ελένης» και αν επισημάνετε:
 - Ποιοι τόποι αναφέρονται στους τρεις προλόγους και πώς προσδιορίζονται - περιγράφονται. Υπάρχουν κοινά στοιχεία; Να λάβετε υπόψη σας και τους στίχους 62-63 της «Ελένης».
 - Πώς περιγράφει ο Ευριπίδης την Αίγυπτο και πώς εξηγείτε την επιλογή του αυτή;
- Να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας στο έγγραφο του Word ή να τα προσθέσετε σε διαφάνειες στην παρουσίαση της προηγούμενης δραστηριότητας, ώστε να τα παρουσιάσετε στην ολομέλεια.

3^η Αποστολή (Φ. Ε. Γ1β ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ)

- ❖ Με ποιους τρόπους αποδίδεται ο τόπος (Αίγυπτος) στον σκηνικό χώρο (όψη);
Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο φωτογραφίες παραστάσεων της «Ελένης». Ποιοι όροι είναι για εσάς συνώνυμοι της Αιγύπτου; Να παρατηρήσετε πώς αυτοί οι όροι αποδίδονται σκηνογραφικά στις φωτογραφίες των παραστάσεων. Να συνθέσετε μια παρουσίαση με τα ευρήματά σας και να την παρουσιάσετε στην ολομέλεια.

Δ' Φάση

Φύλλο Εργασίας Δ κοινό

1^η Αποστολή

- Επισκεφτείτε το Ανθολόγιο Αττικής Πεζογραφίας της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα και βρείτε [το απόσπασμα 728c – 730a των «Νόμων»](#) του Πλάτωνα.
- Αφού διαβάσετε το εισαγωγικό σημείωμα, να επιλέξετε πάνω αριστερά την *Εμφάνιση μετάφρασης* (διατίθενται [δύο μεταφράσεις](#)) και να εστιάσετε στις δύο τελευταίες παραγράφους του κειμένου (729e – 730a) που αναφέρονται στους «ξένους».
 - Πώς αποδίδουν τη λέξη «ξένους» οι δύο μεταφραστές;
 - Ποια συνώνυμα της λέξης «ξένος» με τη σημερινή σημασία του όρου θα αποδίδετε εσείς στην Ελένη; Συμβουλευτείτε το [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) του Μ. Τριανταφυλλίδη.
 - Για ποιους λόγους, σύμφωνα με τον Πλάτωνα, πρέπει οι πολίτες να τιμούν τους «ξένους»;
 - Ποιο σφάλμα πρέπει οπωσδήποτε να αποφύγει κανείς στη ζωή του; Ποια πρέπει να είναι η στάση των πολιτών απέναντι στους ικέτες;

2^η Αποστολή

A. Να συμβουλευτείτε το βιβλίο της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής Γ' Γυμνασίου, [κεφάλαιο 2ο, σελ. 16](#) σχετικά με τις «ευάλωτες κοινωνικές ομάδες» και την «άνιση μεταχείριση» που υφίστανται.

- Να συζητήσετε μεταξύ σας το θέμα: «Η Ελένη ανήκει με σημερινή ορολογία σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες; Αν ναι, σε ποιες;».

B. Να αναζητήσετε τη Διεθνή Διακήρυξη των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ στις παρακάτω διευθύνσεις:

- ο [«Ενωμένοι για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα»](#) (UHR)
- ο [Διεθνείς και Περιφερειακές Συμβάσεις](#) για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: [Διεθνής Χάρτα των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου](#).
- Σε ένα κείμενό σας σε Word διατυπώστε με σημερινή ορολογία τα δικαιώματα της Ελένης που καταπατούνται.

Τελική Δραστηριότητα:

- Αξιοποιώντας στοιχεία από όλες τις παραπάνω δραστηριότητες, να γράψετε ένα πολυτροπικό κείμενο με θέμα: «Οι ξένοι και η προστασία τους: Από την αρχαιότητα στη σημερινή πραγματικότητα».
- **Εναλλακτικά:** Να δημιουργήσετε μια ηλεκτρονική αφίσα με το ίδιο θέμα ««Οι ξένοι και η προστασία τους: Από την αρχαιότητα στη σημερινή πραγματικότητα».

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

- Θα μπορούσε να επεκταθεί το [Φύλλο Εργασίας Β6](#) με την προσθήκη της δραστηριότητας: «Διερεύνηση του μύθου της Ελένης και στη νεότερη ζωγραφική».
- Το ίδιο θα μπορούσε να γίνει και σε ένα Φύλλο Εργασίας Β7 με την προσθήκη της δραστηριότητας «Διερεύνηση του μύθου της Ελένης και στη σύγχρονη λογοτεχνία» («Ελένη» του Σεφέρη, του Γ. Ρίτσου).
- Επίσης, στη θέση του [Φύλλου Εργασίας Γ1](#) θα μπορούσε να δοθεί εναλλακτικά το [Φύλλο Εργασίας Γ1β](#).
- Θα μπορούσε να επεκταθεί το [Φύλλο Εργασίας Δ1](#) με τα εξής ερωτήματα - δραστηριότητες:
 - Αναγνωρίζετε στην Ελένη τα χαρακτηριστικά του ψυχολογικού πορτρέτου του «ξένου»;
 - Ποιος «προστατεύει» τους ξένους σήμερα; Γνωρίζετε ανθρωπιστικές οργανώσεις με αυτό το έργο;
 - Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο φωτογραφίες που θα ταίριαζαν στον τίτλο «Το βλέμμα των ξένων» και να δημιουργήσετε μια σχετική παρουσίαση, σχολιάζοντας τι προδίδει το βλέμμα αυτό.
- Ένα πρόσθετο Φύλλο Εργασίας Δ2 θα επεκτεινόταν με τα εξής ερωτήματα-δραστηριότητες:
 - Να αναζητήσετε [σε ηλεκτρονικά λεξικά](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα ή σε άλλες ηλεκτρονικές πηγές την έννοια «πρόσφυγας».
 - Πότε χρησιμοποιήθηκε η λέξη «πρόσφυγας» στην εθνική μας ιστορία;
 - Να αναζητήσετε φωτογραφίες στο διαδίκτυο με τη λέξη – κλειδί «πρόσφυγας» και να αποδώσετε έναν υπότιτλο.
- Εναλλακτικά, το Φύλλο Εργασίας Δ2 θα μπορούσε να περιλαμβάνει τα εξής ερωτήματα - δραστηριότητες:

- Τι είναι οι πρόσφυγες στη σημερινή πραγματικότητα;
- Πόσες κατηγορίες προσφύγων μπορείτε να κατονομάσετε;
- Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο τον ρόλο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες.
- Αναζητήστε [σε ηλεκτρονικά λεξικά](#) ή άλλες ηλεκτρονικές πηγές την έννοια «άσυλο».

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Σε περίπτωση που οι μαθητές δεν είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση Η/Υ και την ομαδοσυνεργατική διαδικασία, θα δημιουργηθεί πρόβλημα στον χρονισμό των δραστηριοτήτων.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cartledge, P. 2002 [1993]. *Οι Έλληνες. Εικόνες του εαυτού και των άλλων*. Μτφρ. Π. Μπουρλάκης. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Γιάννου, Τ. 2011. «Οι ΤΠΕ στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών». Στο *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Επιμορφωτικό Υλικό για την Εκπαίδευση των Επιμορφωτών στα ΠΑΚΕ*, τεύχος 3. Κλάδος: ΠΕ 02. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ, 104 - 128.

http://filologostpe.files.wordpress.com/2012/10/yliko_pe02-201106.pdf

Ιακώβ, Δ. 2001. *Η ποιητική της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας*. Αθήνα: ΜΙΕΤ.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ιδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Κουτσογιάννης, Δ., Ακριτίδου, Μ. & Σ. Αντωνοπούλου. 2010. «Διαδραστικά συστήματα διδασκαλίας και η αξιοποίησή τους στα φιλολογικά μαθήματα». Στο *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Επιμορφωτικό Υλικό για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στα ΚΣΕ*. Κλάδος ΠΕ 02. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ

<http://blogs.sch.gr/polharit/files/2011/11/diadrastikoipe02final-100913082431-phpapp01.pdf>

Κουτσογιάννης, Δ. & Μ. Παυλίδου. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: για διαθεματικές δραστηριότητες στο πλαίσιο της ζώνης φιλολογικών μαθημάτων και με άλλα γνωστικά αντικείμενα, για ημιτυπικές και άτυπες σχολικές πρακτικές, με*

διαδραστικούς πίνακες και φορητούς υπολογιστές. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/melete_gia_ta_diathem_atika_senaria_koutsogiannes-paulidou.pdf

Kress, G. 2000. «Σχεδιασμός του γλωσσικού προγράμματος σπουδών με βάση το μέλλον», *Γλωσσικός υπολογιστής* 2, 111-124.

<http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko2nd/glossika/kress/index.htm>

Kress, G. & T. van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse*. London: Arnold.

Πόλκας, Α. & Κ. Τουλούμης. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.3ancient_greek_pol_kas-touloumis_0.pdf.

Τσούμαρη, Μ. 2010. «Μια διαπολιτισμική προσέγγιση στην *Ελένη* του Ευριπίδη». Στο *Μετανάστευση, πολυπολιτισμικότητα και εκπαιδευτικές προκλήσεις: Πολιτική – Έρευνα – Πράξη*. Ηλεκτρονικά Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου, Αθήνα 14-15 Μαΐου, επιμ. Κεσίδου, Α., Ανδρούσου Α. & Β. Τσάφος. Θεσσαλονίκη: Ελληνικό Παρατηρητήριο για τη Διαπολιτισμική Παιδεία και Εκπαίδευση, 168 – 175.

Vygotsky, L. S. 1978. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge MA: Harvard University Press.

[15/10/2012]